

Thuisonderwijs en Perspectief

Nederland kent een leerplicht, wat inhoudt dat ouders wettelijk verplicht zijn om kinderen onderwijs te laten volgen. In vrijwel alle gevallen gebeurt dit binnen het gewone basis- en middelbare onderwijs, aangezien de Leerplichtwet van 1969 het zo goed als onmogelijk maakte om thuisonderwijs als vervulling van de leerplicht te laten gelden. Sindsdien is thuisonderwijs alleen om bijzondere redenen toegestaan: (a) als een kind op lichamelijke of psychische gronden niet in staat is naar school te gaan; (b) als een kind in het buitenland naar school gaat; of (c) als de ouders bezwaren hebben tegen 'de richting van het onderwijs op alle binnen redelijke afstand van de woning gelegen scholen onderscheidenlijk instellingen'.¹ In Nederland zijn dan ook slechts enkele honderden kinderen die thuisonderwijs krijgen.² De Nederlandse leerplicht is hiermee in feite een schoolplicht. Perspectief is het daar niet mee eens. In dit artikel laten we zien waarom wij deze opvatting aanhangen en welke stappen volgens ons gezet moeten worden om thuisonderwijs breder mogelijk te maken in Nederland.

Perspectief huldigt het standpunt dat het God is die aan mensen kinderen geeft en afgeleid daarvan dat Hij het is die hen daarmee de verantwoording geeft voor hun kinderen en hun ontwikkeling in deze wereld. De opvoeding van de eigen kinderen is daarmee dus primair een taak van de ouders, andere partijen als het onderwijs en de overheid vervullen daar dus slechts een ondersteunende rol in. Wanneer het kind opgroeit, komt er een moment waarop het onderwijs moet gaan volgen en het ligt dan in de lijn van de verwachting dat er door de ouders naar onderwijs gezocht wordt dat past bij hun levensvisie, overtuiging en wereldvisie. Het onderwijs is daarmee een belangrijk verlengstuk van de opvoeding: het onderwijs gaat verder waar ouders niet kunnen gaan.

Binnen het opvoeden gaat het echter niet alleen om wat de ouders willen en wensen, maar ook om de ontwikkeling van het kind. Als het goed is, zijn ouders constant op zoek naar het antwoord op vragen als hoe het optimale uit het kind gehaald kan worden en wat daarvoor nodig is. Dit kan betekenen dat er voor het ene kind andere beslissingen genomen worden dan voor het andere kind, omdat het ene kind nu eenmaal over andere vaardigheden, wensen, kennis en mogelijkheden beschikt dan het andere kind. Wie kent het kind nu beter dan de eigen ouders? Juist daarom zouden ze goede thuisonderwijzers kunnen zijn.

Maar wat is thuisonderwijs eigenlijk? Zoals het woord eigenlijk al zegt is het onderwijs dat thuis gegeven wordt: kinderen hoeven het huis dus niet te verlaten om naar school te gaan. Bij thuisonderwijs geven ouders die zichzelf daarvoor voldoende geschikt achten les. De redenen die ouders aanvoeren om kinderen thuisonderwijs te geven zijn divers: sommigen kiezen ervoor vanwege religie of levensovertuiging, terwijl anderen een bepaalde opvoedingsvisie aanhangen die thuisonderwijs noodzakelijk maakt. Weer anderen kiezen voor thuisonderwijs omdat er voor hun kind geen plek is binnen het gewone onderwijs.³ Naast deze beweegredenen speelt ook mee dat thuisonderwijs een sterke kindgerichtheid telt: ouders zijn vrij om het onderwijs zodanig in te richten dat er volledig op de wensen en problemen van het kind ingespeeld kan worden. Daarnaast biedt thuisonderwijs meer mogelijkheden om creatieve, actuele en uitdagende leeromgevingen op te zetten, doordat de onderwijs ontvangende groep veel kleiner is dan in het gewone onderwijs. Dit kan weer leiden tot meer creativiteit in het leren en – later – in het werken. Daarnaast kan dit leiden tot de ontwikkeling van een grotere diversiteit in bestaande wereldbeschouwingen. Tot slot is thuisonderwijs

¹ Artikel 5 lid a, Leerplichtwet 1969

² <http://www.minocw.nl/actueel/nieuws/6955/Thuisonderwijs.html>

³ <http://www.nvvt.nl/algemeen/thuisonderwijs-wat-is-het-en-voor-wie.html>

ons inziens een gezonde reactie op een overheid die steeds meer te zeggen wil hebben over de ontwikkeling van zijn burgers. Door het onderwijzen te verplaatsen naar de veiligheid en kleinschaligheid van het thuis heeft de overheid minder mogelijkheden om inhoudelijk te bepalen hoe het onderwijs precies gegeven wordt. Dat wordt bij thuisonderwijs namelijk volledig aan de vrijheid van de ouders overgelaten.

Er is in Nederland nog weinig onderzoek gedaan naar thuisonderwijs. In het buitenland is dat daarentegen wel gebeurd, getuige een artikel van Henk Blok in het Nederlands Tijdschrift voor Onderwijsrecht en Onderwijsbeleid.⁴ Blok schrijft hier onder meer: “Kinderen die thuisonderwijs gekregen hebben, onderscheiden zich in hun schoolvorderingen en in hun sociaal-emotionele ontwikkeling in positieve zin van hun leeftijdgenoten die schoolonderwijs gekregen hebben.” Hij tekent echter aan dat thuisonderwijs niet per definitie beter is voor kinderen, aangezien de onderzochte kinderen veelal uit een hoger sociaal-economisch milieu komen. Onduidelijk is daarom wat hun voorsprong veroorzaakt. Desalniettemin is het geruststellend om te weten dat thuisonderwijs in ieder geval niet sowieso al slechtere resultaten oplevert.

Bij het kiezen van een plaats waar een kind onderwijs kan ontvangen spelen in ieder geval twee zaken mee: in hoeverre past het onderwijs bij de opvattingen van de ouders?; en hoe kan het onderwijs bijdragen aan een optimale ontwikkeling van het kind? Volgens Perspectief is het daarom belangrijk dat ouders de mogelijkheid hebben zelf te kiezen op welke manier zij invulling geven aan de leerplicht van hun kinderen. Ze moeten de mogelijkheid hebben om hun kinderen naar openbare of bijzondere instellingen voor basis- of middelbaar onderwijs te sturen én ze moeten de mogelijkheid hebben om zelf onderwijs te verzorgen. Alleen door beide opties in de wet vast te leggen kan namelijk voldaan worden aan de twee hierboven geformuleerde eisen. Thuisonderwijs zal echter wel aan een aantal eisen moeten voldoen. Een aantal daarvan noemen we in de komende alinea's.

Thuisonderwijs moet aan bepaalde kwaliteitseisen voldoen. Hierdoor moet het mogelijk zijn om van thuisonderwijs naar regulier onderwijs over te stappen, zodat bijvoorbeeld de basisschool via thuisonderwijs en het middelbaar onderwijs via regulier onderwijs gevolgd kan worden, zonder dat er inhaalslagen gemaakt hoeven te worden. Kwaliteitseisen zijn ook belangrijk omdat de hedendaagse samenleving ervan uitgaat dat kinderen en (jong)volwassenen bepaalde kennis en vaardigheden bezitten. Om hen klaar te maken voor een zelfstandig leven in de samenleving is het van belang dat thuisonderwijs – net als gewoon onderwijs – een basisniveau aan kennis en kunde garandeert. Perspectief stelt dat de ouders moeten kunnen aantonen dat hun kinderen een bepaald niveau aan kennis en kunde bezitten. Hiervoor kan bijvoorbeeld gebruikgemaakt worden van de CITO-toets en het staatsexamen, eventueel aangevuld met een persoonlijk, individueel gesprek door de Onderwijsinspectie om ook de sociaal-emotionele ontwikkeling in de gaten te houden. Ouders moeten echter de mogelijkheid hebben om op een andere wijze tussentijds aan te tonen dat hun kinderen zich via thuisonderwijs goed ontwikkelen. Een derde manier om kwaliteit te garanderen kan door gebruik te maken van nog te ontwikkelen digitale gecertificeerde methoden voor thuisonderwijs, die de voortgang bijhouden en aangeven waar bijsturing nodig is. Een vierde en laatste wijze voor het garanderen van kwaliteit is dat ook binnen thuisonderwijs het minimale aantal verplichte onderwijsuren gehaald moet worden.

De sociaal-emotionele ontwikkeling is zeer zeker een groot aandachtspunt binnen het thuisonderwijs. In het reguliere onderwijs komen kinderen automatisch andere kinderen tegen, zodat sociaal-emotionele vaardigheden aangeleerd worden. Bij kinderen die thuisonderwijs ontvangen is dit niet persé het geval. In het kader van burgerschapsvorming en het leven in een brede en diverse samenleving is het echter van groot belang dat kinderen ook op sociaal-emotioneel gebied ten

⁴ <http://www.sco-kohnstamminstituut.uva.nl/pdf/effectiviteit.pdf>

positieve gevormd worden. Daarnaast geldt dat door ontmoeting met anderen voorkomen kan worden dat kinderen via thuisonderwijs wereldvreemd worden. Dit is overigens een gevaar dat ook bestaat binnen het reguliere onderwijs als kinderen binnen een sterk gesloten gemeenschap opgroeien en dus niet voorbehouden aan thuisonderwijs. Binnen de verantwoording van ouders over het thuisonderwijs van hun kinderen aan het Ministerie van Onderwijs moet hier aandacht aan geschonken worden. De ontmoeting met andere kinderen en de wereld buiten het gezin kan bijvoorbeeld geregeld worden via culturele uitstapjes, het behandelen van de actualiteit in het onderwijs en door bepaalde onderwerpen terug te laten komen in het onderwijs.

Als afsluiting willen wij herhalen dat kinderen door God aan de ouders gegeven worden. Zij zijn het die kinderen moeten opvoeden en dat betekent dat zij dus ook de ruimte moeten hebben om hun kinderen zelf te onderwijzen. Thuisonderwijs biedt vele voordelen, waarvan de sterke kindgerichtheid van het onderwijs en de mogelijkheid om kinderen volledig in lijn met de eigen opvoedingsvisie te onderwijzen de voornaamste zijn. Tegelijk moeten we erkennen dat er in Nederland nog bar weinig bekend is over thuisonderwijs en de effecten ervan op de ontwikkeling van het kind, de Nederlandse samenleving, het gewone onderwijs en de economie. Perspectief stelt daarom voor dat er op korte termijn begonnen wordt met een grootschalig, meerjarig onderzoek om antwoorden te vinden op bovenstaande vragen. We moeten af van de gedachte dat leren altijd op school moet plaatsvinden, thuis kan ook geleerd worden en misschien zelfs wel beter.⁵

⁵ Vrij naar de slotzin van het reeds aangehaalde artikel van Henk Blok.